

Paul A l v r e
(Tartu)

SOOME KEELE e-TÜVEDE MITMUSE VORMISTIK

Lühiülevaade soome keele *a-* ja *ä-*tüvede mitmuse vormistikust on ilmunud "Fenno-ugristica" kahes eelmises numbris (15 ja 16). Siin jätkub kokkusurutud vormis mitmuse obliikvakäänete tüüpide vaatlus, kusjuures eraldi tõstetakse esile *e-*tüvede kõige diferentseerituma arenguga käänded - genitiiv, partitiiv ja illatiiv. Kontraheerunud noomenid (**eyē- ~ *eyē-*, **hē- ~ *hē-* ja **δē- ~ *δē-*tüved) on eraldatud muudest *e-*sõnadest omaette rühmaks. Soome keele mitmuse vormide detailse analüüsi leiab lugeja siinkirjutaja käsikirjalisest doktoriväitekirjast "Morfologis-äännehistoriallinen tutkimus monikkovartalon muodostuksesta suomessa verrattuna sukukieliin" (Tartu, 1965, 1122 lk.). *e-*tüvedele on seal pühendatud üle 200 lehekülje (lk. 469-688).

Läänemeresoome aluskeeles toimunud häälikumuutuse *ei > i* tõttu ilmneb *e-*tüvede mitmusevormide arengus teatud paralleelsust *ä-* ja *a-*tüvede *i-*lise mitmusega. Murdeti ja sõnatüübiti on segunemine *i-*tüvede deklinatsiooniga võtnud ulatusliku ilme või on saanud määravaks hilistekkelised mitmusetüübid (*si-*, *loi-* ja tugevaastmeline *i-*mitmus). *e-*tüvede spetsiifiliste joonte hulka kuulub konsonanttüveliste genitiivide kasutamine, mille pilt eriti murdeis ja vanemas kirjakeeles on rikkalike analoogiate ja kontaminatsioonivormide tõttu väga kirju.

Rõhuta asend. 1a. *i* **ɛ** (eri silbis või diftongi järelkomponendina) enamikus murdeis: smE *künsiks* 'küünteks' jt.; - b. *ē*, *e* (< *i*) diftongi järelkomponendina: sIv *reillä* 'regedel' - sLäv

mäestä 'mägedest'; - c. \bar{i} (< *i*) asepikeendusena: hK *vuosil* 'aastatel' jt.; - d. \bar{i} (< γi): sata *ollista* 'õlgedest'. Muudel juhtudel seletub \bar{i} : 1) asepikeendusega (hL *kaikiks* 'kõikideks'), 2) *i*-tüvede analoogiaga (pL *kaikista* 'kõikidest'), 3) tugevaastmelise *i*-mitmuse mõjuga (TütS *hen̄iissä* 'elus').

2. Tugevaastmeline mitmus Soome lahe piirkonnas ja Põhja-Soomes: a. \bar{i} : hK *olkil* 'õlgedel', pK *jokkissa* 'jõgedes' jt.; b. \bar{i} (< \bar{i}): smAL *kaikist* 'kõigist'; c. *i*: pK *Kaikkil* (= *kaikil* + *kaikkil*) *kõigil*'.

3a. *ei*-line mitmus *i*-tüvede mõjul: sata *veljeillä* 'vendadel' jt. *i* / > *ei* ainsuse nominaatiivi ja mitmuse genitiivi vahendusel: *risti* 'rist': gen. *ristein* : *risteillä* : *veli* 'vend': gen. *veljein* : *x*; *x* = *veljeillä*; b. *e* (< *ei*) harva edelamurdes: *sormellas* (= sg.) 'oma sõrmedega'.

4. *loi*-, *loi*-mitmus (*i*-tüvede vahendusel) idamurdeis: sLv *veihtilöissä* 'nugades' jt.

5. *si*-mitmus 'harva) edelamurdeis: *läveZis* 'aukudes'.

6. *te*-mitmus (juhuslik) laenatud Põhja-Eesti murdest: TütS *miestellä* 'meestel'.

V a n a s k i r j a k e e l e s on ilmses ülekaalus *i*-line mitmuse tüvi: Agr. *Sinun welliles* 'sinu vendadele' jt., *ei*-list mitmust on kasutanud peamiselt Edela-Soomest pärinevad kirjanikud: Hem *Leskeist* 'leskedest' jt.

P r a e g u n e k i r j a k e e l k a s u -
 tab silbiarvust olenemata *i*-list mitmust: *miehil-*
lä 'meestel', *aikomuksissa* 'kavatsustes' jt.
 Ainult sõnast *nukke* (< **nukkei*) 'nukk' on võima-
 lik ka *ei*-line paralleelvorm: *allat. nukille,*
nukeille.

Rõhuline asend. Tüvevariantidelt piiratum
 kui rõhutu asendi esinemus (näit. *si-* ja *loi-*,
löi-mitmust ei kasutata). 1a. *i* ≡ enamikus mur-
 deis: *satY tämmöttillä* 'sellistel' jt.; -
 järgarvudes ainsuse mõjul sageli *-nn-* (pro *-ns-*):
hS kolmannilla 'kolmandatel'; - omadust näitavate
 sõnade *ks*-line mitmuse tüvi on pärit *-us*; *-ukse-*
tüübist (vanhus 'rauk': gen. vanhuksen : pl. van-
huksi-) : *vanhuus* 'vanadus' : pl. *vanhuksi-*.
 Ainult sõnast *terveys* 'tervis' on kasutusel reeg-
 lipärane pl. *terveisi-*, milles *δ* > *s*. Murdeti *v*
 ainsusest pärineva siirdehäälikuna: *hK hulluvissä*
 (: sg. *hulluve-*) 'oma hullustes'. - b. *i* (< *i*)
 lõpukao tõttu: *sata jokusis* 'mõningasis'; - c. *i*
 (< *i*) lõpukao tõttu: *hK sellasist* 'sellistest'.
 Muudel juhtudel seletub *ī*: 1) *i*-tüvede analoogia-
 ga (pL *tüttärillä* 'tütardel'), 2) tugeva-astme-
 lise mitmuse abil (vL *semmosil* 'sellistel').

2. *ei*-line mitmus (*i*-tüvede mõjul) harva
 edelamurdeis: *paimneis* 'karjas'.

V a n a s k i r j a k e e l e s o n k a s u -
 tusel peamiselt *i*-line mitmus: Agr. *petoxista*
 'pettustest' jt.; harvem *ei*-vormid: Fin. *syndi-*
seille 'patustele' jt.

Praeguses kirjakeeles on *i*-line tüüp ainuline: *tyttärillä* 'tütardel' jne. Ainult deminutiivse **ei*-päritoluga pärisnimede mitmus on *ei*-tüveline nagu kontraheerunud sõnadel: *Mansike* : pl. gen. *Mansikeiden*.

Genitiiv.

Rõhuta asend. 1. Ainsusetüvelisest tüübist **jokēδen* lähtuvad läänemurrete esinemisvariandid: a. *-ei(n)* (*e* > *ei* analoogiliselt genitiivide *jalkain* 'jalgade', *härkäin* 'härgade' jt. mõjul) kõige laiema levikualaga: sata *jokkei(n)* jt.; - b. *-en* (< *-ein*) edelamurdeis: väkken *kans* 'rahvastega'; - c. *-ejen* (δ kohal siirdehäälik *j* või *j* < *i*: **nukkeiden*): satY *nukkejen* 'nukkude'; - δ kohal harva siirdehäälik *h*: pL *kaikkehem paras* 'kõige parem'; - d. *-ēn* (< *-eδen*) harva: pL *jokēn* 'jõgede' jt. (varem üldisem).

2. Mitmusetüvelisele tüübile **jokiδen* taanuvad: a. *-i₁en*, (harvem) *-ien*: hK *haikkien* ~ *kaikkien* 'kõikide' jt., - *-ian*, *-iän* (< *-ien*): hK *olkian* 'õlgede', *vesiän* 'vete'; - b. *-ije(n)* (δ kohal siirdehäälikuna *j* või *J*): sL *lapsi(j)e(n)* 'laste', pK *kaski^Jen* 'kütismaade'. Neist tuleb diferentseerida smE *läppiije(n)* (< *läpīn* + *-jen*) 'aukude'; vrd. ainsusetüveline hE *nimejen* 'nime-

de'; -c. -in (< -ien) ida- ja põhjamurdeis: To *jokkīn* 'jõgede' jt. Savo murde põhjaosas on oletatud (M. Rapola) muutust $\bar{e} > ie > \bar{i}$ (seega: **jokēsen* >> *jokīn*), mis karjala sugemetega murdealal ei tundu usutatavana; - d. -in- (< -īn-): smAL *sarvīnka* 'sarvedega'.

3. Konsonanttüveline tüüp **mēsten*, **hīrōen*, **var̄tten* jm. on lähtekujuks järgmistele reegli- või ebareeglipärastele vormidele: a. -te(n) ≡ s ja h järel: satA *naiste(n)* 'naiste', satY *rīhten* 'rehtede' jt.; - -tēn (< tein) koos possessiiv-sufiksiga: hL *lastēn kans* 'minu lastega'; - b. l, n, r järel -ten üldistunud mujalt: smE *hiirten* (pro *hīren* < *hīrren* < **hīrōen*) 'hiirte', *kovasintēn* (pro *kovasinnen* ~ *kovasinen*) 'luiskude' jt. - c. -tten (pro *ten*): smE *vartten* 'varte' jt.; - d. -ten (reeglipärasena väga harva): hL *vetenhaltijat* 'veehaldjad' jt.

4. Ainsuse- ja mitmusetüvelisi kontaminatsioonivorme: a. -tte(n): smE *järveitten* (*järvein* + -tten) 'järvede'; - (ei > e) *korppette(n)*, *korvette(n)* 'laante'; - pP *suksitten* 'suuskade' jt.; - To *sarvītten* (*sarvīn* + *sarvitten*) 'sarvede'; - pleonastiline -tten konsonanttüvedes: smE *kättetten* 'käte'. - b. -ten: smE *väkketen* (< *väkein* + -ten) 'rahvaste'; - hL *lapsiten* 'laste'; - hK *kaikkīten* 'kõikide'; - konsonanttüveline smE *kanttete* 'kaante'; - kahe käände kontaminatsioonina superlatiivne abisõna sEv *kaikiste(n)* (*kaik-*

kien + kaikista) 'kõige'. - c. -ttein (-tten + -ein) ja -tein (-ten + -ein): smE *vuarttein* 'mägede', *miästein* 'meeste'; - -ttēn: TurS *hittēn* (< ? *hittein*) 'kuradite'. - d. -jje(n) (tüübi hK *järvīten* mõju): sEv *järvījje(n)* 'järvede'. - e. -he(n): genitiiv-illatiiv sLv *veihtiien* (gen. *veihtiin* + ill. *veihtiien*) 'nugade'; - eristada tuleb tüüp vI *käsihē välis* 'oma käte vahel', milles *h* on ilmselt siirdehäälik (vrd. *kässi* 'käte').

5. *loi-*, *lõi-*mitmuse genitiivides: a. -jen: sL *kivilöjen* 'kivide'; - b. > kontraktsioonivorm sLv *veihtilöin* 'nugade'; - c. -hen (pärit illatiivist): sLv *mäkilöihen* 'mägede'; - (öi > öe) sLv *rekilöehen* 'regedesse'.

V a n e m a s k i r j a k e e l e s on esindatud paljud murretest tuntud genitiivivormid, kuid rikkalikult leidub ka varasemal arengutasemel olevaid vorme. Mainigem järgmisi.

1a. -*ēn*-lõpp (kaasrõhulise silbi järelt üldistatuna ainsusetüvelistes vormides: Agr. *caikeden* 'kõikide' jt.; - b. -*ein* + -*ēn*-genitiivi kontaminatsioonina Agr. *Caickeiden* 'kõikide'; - c. -*ēn* (< -*eēn*) suhteliselt harva: Koll. *weljeen* 'vendade' jt.; - d. -*ein* üldisima genitiivivormina: Agr. *Hulein* 'huulte' jt.; - e. -*en* (< -*ein*) atributiivsetes vormides: Westh *caiken ninen* 'kõigi nende' jt.

2. Mitmusetüvelised genitiivid esinevad harva: a. -*i_çen*: Agr. *iärckien* 'mõistuste' jt.; - b. -*īn*: Sor. *kielin* 'keelte' jt.

3. Konsonanttüveliste vormide esinemus on üldiselt reeglipärasem kui praegusis murdeis: a. -*ten* alati *s* ja *h* järel: Agr. *woc_hten* 'talgede', Westh *velgolisten* 'võlgnike'; - b. *l*, *n*, *r* järel esineb sageli analoogiline -*ten*: Agr. *Mer-*

ten 'merede' jt.; - c. -*den* ootuspäraselt Agricola: *iurdhens* 'oma juurte'; - d. > -*llen*, -*nne*: Agr. *kiellen* 'keelte', Mart. *piennen* 'väikeste'; - e. -*tten* (pro -*ten*): Agr. *wootten* aastate' jt.; - f. eelmise rühma analoogial: Agr. *Jwrttens* 'oma juurte'; - g. -*ten* (= -*tten*): Hem. *virten* 'viiside' jt.; -*ten* (? = -*ten*): Agr. *Vten* 'uute'.

4. *tten*- ja *ten*-lõpulisel kontaminatsioonil esineb harva kahe- ja neljasilbilistest sõnadest: a. -*tten*: Hem. *Veljeitten* (*veljein* + -*tten*) 'vendade'; - Koll. *asujamitten* 'elanike'; - b. -*ten*: Car. *morsiamiten* 'mõrsjate'.

5. *ein*-lõpulisel kontaminatsioonil on viljelnud mitmed XVI ja XVII saj. kirjanikud, eriti Agricola. a. -*tein* (-*ten* + -*ein*): Agr. *Inhimistein* 'inimeste' jt.; - Hem. *Nuortein* 'noorte' jt.; - -*tein* (? = *ttein*): Agr. *Reitein* 'reite'; - b. -*den* + -*ein*: Agr. *iurdheins* 'oma juurte'; - c. -*ttein* (-*tten* + -*ein*): Hem. *suttein* 'huntide' jt.; - Agr. *merttein* 'merede'.

Praegussekirjakeelde on jäänud püsima ainsusetüveline *ein*-lõpuga, mitmusetüveline *ien*-lõpuga ja konsonanttüveline *ten*-lõpuga genitiiv. Soositum vorm on *ten*-lõpuline: *suurien* 'suurte', *lapsien* 'laste' 33,3% - *suurten*, *lasten* 66,7%. Ainsusetüvelised *suurein*, *lapsein* esinevad väga harva ja tunduvad arhaismidena. Omadust näitavais sõnus on arhailine varjund konsonanttüvelisel tüübil: *hyvyytten* 'headuste', tavaliselt *hyvyyksien*. *e*-lõpulistest pärisnimedest on kasutusel *ein*-vorm, näit. *Aarne*: *Aarnein*; üldnimedest reeglipäraselt -*ein* ~ -*ien*: *nukkein* 'nukude' ~ *kolmien* 'kolmede'.

Rõhuline *asend*. 1. *ein*-lõpuga ainsusetüveline genitiiv on murdeist kadumas: Por *tüttärein* 'tütarde'.

2. Mitmusetüveline tüüp on võrdlemisi üldine ka läänemurdeis: a. -*i₁en*, -*ien*: hL *siämenien* 'seemnete' jt.; - -*ian* (< -*ien*): hK *rūmenian* *kans* 'aganatega'; - b. -*ije(n)* (siirdehäälikuna *j* või *ĵ*): smE *tüttärije(n)* 'tütarde', pL *hevoosiĵen* 'hobuste' jt.; - c. -*īn* (< -*ien*): vL *elläimīn* 'loomade' jt.; - d. -*in* (< -*īn*): harva smM *samma-lin* kanssa 'sammaldega'.

3 a. Konsonanttüvelises genitiivis on lõpp -ten häälikuseaduslik ka l, n, r järel: hL *sammalten* 'sammalde' jt.; - b. -tten (pärit kontraheerunud noomeneist): smE *tyttärtten* 'tütarde'; - c. -tein (-ten + -ein): smE *kukkastein* 'lillede'.

4. Vokaaltüvelisi kontaminatsioone: a. -tten: (-ein + -tten) smE *pohtmeitten* 'viljapuhastamisropside'; - (ei > e) smE *siämnetten* 'seemnete'; - To *jäsennitten* 'liikmete'; - b. -te(n): (-īn + -ten) hK *tüttärīten* 'tütarde'; - (i < ?ī) smE *paimnite* 'karjuste'; - c. -hen genitiiv-illatiivis: sLv *heposīihen* (-īn + -hen) 'hobuste'.

V a n a k i r j a k e e l: 1 a. ein-lõpuga ainsusetüvelised genitiivid esinevad harva: Agr. *Sydhemein* 'südamete' jt. - b. -ein + -šen -kontaminatsioone: Westh *sydhämeiden* 'südamete'.

2. Mitmusetüvelised vormid on juhuslikud: a. -ien: Agr. *Tytterien* 'tütarde'; - b. -īn idamurdeline: Agr. *Tytterins* 'oma tütarde'.

3 a. Konsonanttüvelised vormid on s-tüvedes ainulised: Agr. *imetteweisten* 'imetajate' jt.; - b. -ten ootuspäraselt ka l, n, r järel: Agr. *askeltens* 'oma sammude'; - c. -šen rõhuta asendi eeskujul: Agr. *Tyterdhen* 'tütarde'; - d. > -llen: Agr. *askelles* 'sinu sammude'.

4. Kontaminatsioonivormidest soositakse eriti tten-, harvemini ten-lõpuliselt genitiive: a. -itten (< -īn(?) + -tten): Agr. *kynelitten* 'pisarate' jt.; - b. -iten (? = itten): Agr. *Sydhemiten* 'südamete'.

5. ein-lõpuliselt kontaminatsioonid on viljelnud mitmed kirjanikud, peamiselt Agricola, isegi sel määral, et oma teoste kordustruktuurides on ta vahel muutnud ten-genitiivi tein-lõpuliselt: a. -ittein: Mart. *manderittein* 'mannerde'; - b. -stein: Agr. (*vihoolisten* >) *viholistein* 'vaenlaste' jt.; - c. -ndein: Raum. *paimendein* 'karjaste' jt.

P r a e g u n e k i r j a k e e l kasutab kahesugust genitiivi (-ien ja -ten), millede esinemissagedus sõltub sõnatüübist, näit. *hevosten* 'hobuste' 0,5 % - *hevosten* 99,5 %, *variksien*

'vareste' 7,3 % - varisten 92,7 %. Seevastu sõnast *kappal* 'tükk' on konsonanttüveline genitiiv *kappalten* haruldane, sõnast *tuhat* 'tuhat' mõjub gen. *tuhanten* arhailiselt (tavaliselt *tuhansien*), samuti omadust näitavatest sõnadest (*hyvyytten* 'headuste') jne. Ainsusetüveline *ein*-genitiiv esineb vaid vähestest e-lõpulistest võõrsõnadest (näit. *minore* 'minoor': *minorein*), mis teisel silbil asuva kaasrõhu tõttu käänevad tegelikult nagu kaheasilbilised sõnad.

Partitiiv.

Rõhuta asend. 1. **-iõa*, **-iõä*: a. *-i,a*, *-i,ä*; *-ia*, *-iä* enamikus murdeis: hS *miähiä* 'mehi' jt.; - b. *-ija*, *-ijä* (siirdehäälikuna *j* või *j̄*) eriti seoses possessiivsufiksitega: äür *käsijän* 'oma käsi' (vrd. *kässī*; 'käsi'), pL *kaikellaisija* 'kõiksuguseid' jt. Eristada tuleb smE *kessijän* 'oma käsi', mille *ss* on pärit kontraheerunud partitiivist *kessi* (<< *käsi* < *käsiä*). - *j* > *j̄j* geminatsioonialal: sPv *veärüksijjän* 'oma ebaõiglusi (ülekohut)' jt.; - c. *-ie* (< *-ia*, *-iä*): sPv *suurie* 'suuri' jt.; - d. *-ī* (< *-ia*, *-iä*) lõunapoolsetes murretes: hL *suamalaisī* 'soomlasi', smAL *olkii* 'õlgi' jt.; - e. *-i* (< *-ī*): smAL *lapsi* 'lapsi'; - f. *-i* (< *-ī*): smE *lapselissi* 'lapse-likke'.

2. Tüvi analoogiliselt *ei*-line, kuid käände-lõpu areng reegli pärane: a. *-eja*, *-ejä*: satA *jäl-jejä* 'jälgi' jt.; - b. *-ei* (< *-eja*, *-ejä*): smE *havvei* 'haugi' jt.; - c. *-ē* (< *-ei*) hL *tulikivē* 'tulekive'; - d. *-e* (< *ei*): smE *mäe* 'mägesid' (nõrk aste silpi sulgeva diftongi tõttu).

3. Pleonastilistes partitiivides on *-t(a)*, *-t(ä)*-lõpp pärit rõhulisest asendist. a. *-īta*: smL *tammīta* 'tammepuid'; - b. *-itä*:- smE *kessitä(n)* (< *käsi* + *-tä*-) 'oma käsi'; häälikuseadus-

lik *kessin* langeks kokku illatiiviga 'kätesse'; -
c. -eit (-eja > -ei + -t): smE *loheit* 'lõhesid'.

4. si-mitmus: smE *rīhessi* 'rehesid'.

5. loi-, löi-mitmus idamurdeis: a. -ta, -tä-lõpp on ootuspärane kaasrõhulise silbi järel: sE*v jokiloita* 'jõgesid' jt.; - (öi > öe) sL*v rekilöetä* 'regesid' jt.; - b. dentaalita lõpp on üldis-
tatud rõhuta silbi järelt (*koiloi* 'koisid' >):
slv *veihtilöi* 'nuge' jt.

V a n a s k i r j a k e e l e s kajastub
peamiselt edelamurrete ja nende ligema ümbruse
omaaegne esinemus. 1a. Valitsev asend on *ia-*, *iä-*
lõpulistel partitiividel: Agr. *Fikunalechtiē*
'viigilehti' jt.; - siirdehäälik *j* on võimalik,
kuigi sageli *ij* = *i*: Elim. *Caickija* 'kõiki' jt.;
- b. *ī-*lõpulisel partitiivid on XVI ja XVII sa-
jandil peaaegu niisama üldised kui *ia-*, *iä-*lõ-
pulisel Agr. *swri tunnustechti* 'suuri tunnusmär-
ke', Hem. *Opetuxii* 'õpetusi' jt.

2. ei-mitmuse partitiive on kasutatud harva
kahesilbilistest sõnadest: a. piibel (1642) *sar-
weja* 'sarvi' jt.; - b. lõpukao juhtudena: Finno
änei 'hääli' jt.

3. -t(a), -t(ä)-lõpulisel kontaminatsioonid
pole sagedased: a. Agr. *Jumalissita* 'jumalikke'
jt.; - b. -ei + -t(ä): Hem. *jäljeit* 'jälgi'.

P r a e g u n e k i r j a k e e l vilje-
leb sõna silpide arvust olenemata *ia-*, *iä-*lõpu-
list partitiivi: *lahtia* 'lahtesid', *sisaruksia*
'õekseid' jne. Ainult e-lõpulistest apellatiivi-
dest (ei-deminutiivid) on võimalik ka -eja-lõpu-
line partitiiv: *nukkeja* ~ *nukkia* 'nukusid'; pä-
risnimedest - ainult -eja-vorm: *Polle* : *Polleja*.

Rõhuline asend. 1. Ootuspärast t(a)-, t(ä)-
lõppu kasutavad vähesed murded: a. To *hevusita*
'hobuseid' jt.; Sellest tuleb eristada smE *ihmis-
sit* (< *ihmisī* + *ihmisitä*) 'inimesi'. - b. säili-
nud *ī-*ga kontaminatsioonid: smAL *punasīta* 'puna-
seid' jt.

2. Enamikus murdeis domineerib rõhuta asendi eeskujul dentaalita partitiivitüüp: a. $-i_a$, $-i_ä$; $-ia$, $-iä$ samadel aladel kui kahe- ja neljasilbilistes sõnades: hS *syrämellisiä* 'südamlikke' jt.; - b. $-ija$, $-ijä$ (siirdehäälikuna j või \bar{j}), possessivsufiksile puhul esineb sageli paradigmaatiline vaheldus $-ija$: $-i$: smE *tyttärijän* 'oma tütreid', vI *kärpäsi \bar{j}* 'kärbseid'; - $j > \bar{j}$ (kahe- ja neljasilbiliste tüvede mõjul): sIv *hevosijjän* 'oma hobuseid', kuid *hevos \bar{i}* 'hobuseid'; - c. $-ie$ (< $-ia$, $-iä$): sLäv *ihmisie* 'inimesi'; - d. $-i$ (< $-ia$, $-iä$): satA *avami \bar{i}* 'võtmeid' jt.; - e. $-i$ (< $-i$): smAL *punasi* 'punaseid'; - f. $-i$ (< \bar{i}): smE *ihmissi* 'inimesi'.

3. *ei*-mitmus edelamurdeis kahe- ja neljasilbiliseks lühenenud tüvedes: *paimnei* 'karjuseid'.

4. *si*-mitmus segunemise tõttu kontraheerunud noomenite deklinatsiooniga: smE *remplessi* (< *rempele* : *remmel*)'.

V a n a s k i r j a k e e l e s on reegli-
pärane $t(a)$ -, $t(ä)$ -lõpp võrdlemisi üldine: Agr. *Eleimite* 'loomi' jt. Dentaallõpuga partitiivid on ainulised *ei*-mitmuse puhul: Hem *sydhämeit* 'südameid' jt. Rõhutust asendist üldistunud ia -, $iä$ -lõpuliste partitiivide tarvitamine, mis on tüüpiline Häme murdele, suurenes kirjakeeles märgatavalt XVII sajandil: piibel (1642) *sencahtaisia* 'sellesarnaseid' jt. \bar{i} -lõpulisel vormel on kasutatud peamiselt Edela-Soomest pärinevad kirjanikud: Hem, *Endisii* 'endiseid' jt.

P r a e g u n e k i r j a k e e l viljeleb ia -, $iä$ -lõpulisel partitiivil: *variksia* 'vareseid', *eläimiä* 'loomi'. Erandi moodustavad *kyynel* 'pisar' -tüüpi segaparadigmaga sõnad, mida mitmuses võib käänta kontraheerunud sõnade järgi eitüvelisena: *kyyneleitä* 65,4 % - *kyyneliä* 34,6 %.

Illatiiv.

Rõhuta asend. 1 a. $\bar{i}(n)$ (*h* kao tõttu) enamikus murretes: satA *kässī(n)* 'kätesse' jt.; - b. *-in* (< $\bar{i}n$) atributiivseis noomeneis edelamurretes: *üssin tavoihi* 'uutesse kommetesse'.

2. *h*-lised illatiivid reeglipärastena murdeis, kus *h* \equiv (*hK*, *pL* jm.), mujal rõhulise asendi eeskujul: a. *-hi(n)*: smE *miähihin* 'meestesse' jt. Seoses possessiivsufiksiga esineb sageli paradigmaatiline vaheldus, näit. *hK käsihh* 'oma kätesse', kuid *käsīn* 'kätesse'; - \bar{i} -tüvede mõjul \bar{i} (mitte kontaminatsiooniline lõpp, sest *h* \equiv : *pL sūrihi(n)* 'suurtesse'; - põhjamurdeis sisekao vorme: *pK toishih* 'teistesse' jt.; - metateesijuhud: To *sormhīn* (*i + i*) 'sõrmedesse' jt.; - b. *-hen* illatiiv-genitiivides kontaminatsioonina ($\bar{i}n + -hen$): sLäv *kässiihen*; 'kätesse' jt.; - c. *-h* (< *-hen*): *hK kivih* 'kividesse'; - d. *-hīn* ($\bar{i}n + -hin$): satY *kivihīn* 'kividesse'.

3. *s*-illatiivid kõikjal kontaminatsioonivormidena: a. *-sse*: (*ihe > i*) smAL *rekkiisse* 'regedesse'; - ($\bar{i} > i$) smAL *sarvisse* 'sarvedesse'; - (*i > i*) smE *sormisse* sõrmedesse'; - b. *-sī* (< *-sihin*): *hL olkisi* 'õlgedesse'; - c. *-sä*-koos possessiivsufiksiga: ($\bar{i} > i$) smE *läppisär* 'tema aukudesse'.

4. a. *ei*-mitmuse ootuspäraseks illatiiviks edelamurdeis on kontraheerunud vorm: *särjein* 'särgedesse'; - b. < *särjehin* 'särgedesse'; - c. eelmiste kontaminatsioonina: *särjeihin* 'särgedesse' (diftong *ei* on sekundaarne).

5. *loi-*, *loi*-mitmuse puhul oh *h*-line käändelõpp kaasrõhulise silbi järel ootuspärane: a. *-he(n)*: vI *rekilöihe* 'regedesse' jt.; - (*öi > öe*) sIV *mäkilöehen* 'mägedesse'; - *-hin*: sIV *mäkilöehin* 'mägedesse'. - b. *h*-ta esinemus: vI *nimilöi* 'nimedesse' jt.

V a n a k i r j a k e e l e kahe- ja neljasilbiliste sõnade illatiivis on *h* säilinud: Agr. *Twlihin* 'tuultesse', *pahenoxihin* 'pahandus-tesse' jt. Rauma murde sugemetega Westhi tekstis esineb kontaminatsioon: *käszihins* (< *käsīn* + *-hin*) 'oma kätesse'. *h* säilimine murdeis XVII sajandil oli ulatuslikum kui praegu: Masku Hemminkil *h* ka ainsuses, näit. *uscohon* 'ususse'. *ei*-mitmuse puhul Westhi tekstis kontraheerunud *-ein* + *-hin*: *pijlueihin* 'pilvedesse'. *h*-ta vormide puhul üldiselt $\bar{i}(n)$, näit. Agr. *sinun kesis* 'sinu kätesse', Elim. *pyhijn käsijs* 'sinu pühadesse kätesse', kuid mõnel juhul (näit. Westhi tekstis) on võimalik ka *-in* (< $\bar{i}n$).

P r a e g u n e k i r j a k e e l viljeleb kontraheerunud lõpuga illatiive: *tuliin* 'tuledesse', *ompelijattariin* 'õmblejannadesse'. Sõnast *nukke* 'nukk' on kasutusel ka *ei*-tüve vorm: *nukkeihin* ~ *nukkiin*.

Rõhuline asend. Kaasrõhulise silbi järel on *h* säilimine ootuspärane, mistõttu enamik *h*-lisi illatiive on reeglipärased. 1 a. *-he(n)* illatiivgenitiivides: (rõhutust asendist üldistunud $\bar{i}n$ + *-hen* kontaminatsioon): sLv *sammaliihe* 'sammaldesse'; - b. *-hi(n)* (< *-hen*): pL *hevoosihin* 'hobustesse' jt. Eristada tuleb smE *muinassihin* (< *muinasiin* + *-hin*) 'muinasaegsetesse'; - sisekao tõttu: Ke *satimhin* 'püünistesse'; - metateesijuhuna: To *sieraihiin* 'sõõrmetesse'; - kontaminatsioonina: To *tyttärhiin* 'tütardesse'.

2. Ülekaalus on rõhutu asendi eeskujul kontraheerunud illatiivivormid: a. $\bar{i}(n)$: satY *hijaisin* 'vaiksetesse' jt.; - b. *-i* (< $\bar{i}n$) edelamurdeis: *ihmissi* 'inimestesse'.

3. *s*-illatiivid kontaminatsioonivormidena: a. *-sse*: smAL *rikoksisse* 'kuritegudesse'; - smAL *hepoississe* 'hobustesse'; - b. *-si*: Porvoo *ihmissisiki* 'inimestessegi'; - c. *-s*: smE *tyttäris* 'tütardesse'; - d. *-sä* koos possessivsufiksiga: smE *tyttärisän* 'tema tütardesse'.

4. *ei*-mitmuse illatiivid esinevad väga har-

va: a. *-hi*: smE *paimneihi* 'karjustesse'; -
 b. *-sīn* segaparadigmas *tütär* 'tütar': gen. *tüttä-
 rēn*: satA *tüttareisīn* 'tütardesse'.

V a n a k i r j a k e e l on alates Ag-
 ricolast kasutanud nii *-hin-* kui *-īn-*lõpulisel il-
 latiiv. *h-*vorme on soosinud Hemminki, Raumannus
 ja Kollanius; rikkalikult leidub neid ka Westhi
 tekstis: Hem. *nuorihin ihmisiin* 'noortesse ini-
 mestesse' jt., *ei-*mitmuse illatiiv esineb harva:
 Westh *Sydhämeihi-[ne]* 'teie südamesse'. *-īn-*
 vormid on vanimatel kirjanikel vähemuses: Agr.
meiden Sydhemiijn 'meie südamesse'.

P r a e g u n e. k i r j a k e e l kasu-
 tab kontraheerunud lõpuga illatiivi: *tyttäriin*
 'tütardesse', *hoitajattariin* 'naishoidjatesse'.
*h-*line tüüp on võimalik ainult luulekeeles.

Kontraheerunud noomenid

**eγe-*, **eγe-* ja **he-*, **he-*tüved

Siia rühma kuuluvatest noomenitest on enamik
 kolmesilbilised, millede deklinatsioon on üld-
 joontes omane ka algselt neljasilbilistele sõna-
 dele. Muutuste $\gamma > \emptyset$, $h > \emptyset$ või $h =$, $\gamma /> h$ tõttu
 on vahe **-ek-* ja **-eh-*lõpulistel sõnade vahelt
 mitmuse obliikväändeis kadunud (ainsuses ja
 mitmuse nominatiivis on murdeti vahe säilinud:
-ehē- > *-ē-*, kuid *-eγe-* >> *i*).

1. a. $h =$ või h siirdehäälikuna γ asemel: pL
vierahilla 'võõrastel', *puuttehis* 'puudustes'. *e*
 ainsuse tüve (*ihe* > *ehe*) *-is-*lõpulistel sõnade
 mitmuses: äür *rukehis* 'rukistes'; - b. *i* (< *i*)
 asendipikendusena: vI *listehist* 'laastudest'; -
 c. \bar{i} (< *i*) asendipikendusena: smAL *rukhiis* 'ru-
 kistes' jt. Muudel juhtudel *i-*tüvede mõju: pL
rukihīsta 'rukistest'. Vorm hP *lainnakihiat kin-
 tahissa* 'laenukihiat kinnastes' on koos rahvalau-
 luga saadud mujalt. - d. metateesijuhud põhjamur-
 deist (L. Kettunen) sisekaoseletus ei pea siin

paika): To *tervheistä* 'tervetest'; - To *Palhjain* (instr. sõnast *paljas paljas*'), milles kahekordne metatees (pro *paljhain*); - pK *valamhiiks* 'valmisteks'; - e. sisekaojuhuna: pK *valamhina* 'valmina'.

2. a. $\gamma, h > \emptyset$ tõttu enamikus murdeis sekundaarse difotngiga kontraheerunud mitmuse tüvi: smE *puheist* 'kõnedest', *vierailt* 'võõrastelt' jt.; - b. \bar{i} (< *ihi*) ootuspäraselt *is-lõpu* listes sõnades: sP *nārīsta* 'naeristest' jt.; -ei: kagumurdeis ainsuse tüve (*ihe > ehe > ē*) mõjul: vI *valmeina* 'valmistena' jt.; läänemurdeis *i-tü* vede *ei*-mitmuse mõjul: smE *naoreis* 'naeristes' jt.; - c. *aē, ae* (< *ai*) reduktsioonialal: pK *ham-päässä* 'hammastest'; - pK *vieraesta* 'võõrastest' jt.; - d. \bar{e} (< *ei*): pL *siteenä* 'sidemetena' jt.; - e. *oa* (< *oai < ai*): sLv *hampoässä* 'hammastest'; - f. *a* (< *ai*): smE *hamppas* (= sg. in.) 'hammastest'.

3 a. *oi, öi, i* siirdumise tõttu teise deklinatsioonitüüpi: To *kauppioilla* 'kaupmeestel'; smE *räätikköis* 'kaalikates', *seippist* 'teivastest' - teist algupära on To *kuhilhoille* 'kuheliikudele', mis on tüüpide (*asukahi-*) *asukhai-* + *kauppioi-*kontaminatsioon; - b. *o* (< *oi*), *ö* (< *öi*): smE *sormikkon* 'sõrmikutena', *räätikköks* 'kaalikateks'.

4. *si*-mitmus edelamurdeis: *varkkazis* 'varastest'. Sellest tuleb eristada juhuslik illatiivi ja allatiivi kontaminatsioon smM *huoneisillen* 'tubadesse'.

V a n a s k i r j a k e e l e s on *h*-lise tüve kasutamine nii *eye-*, **eye-* kui **he-*, **he-* tüvedes üldisem kui kaasaegseis murdeis, **ek-lõ*-pulistest sõnadest on *h*-vorme viljelnud eriti rikkalikult Ljungo ja Salamnius: Ljun. *sitehistä* 'sidemetest', Sal. *waattehissa* 'riietes' jt. *h* kaduvormid, mida leidub juba Agricolaal, muutuvad XVII sajandil sagedamaks: piibel (1642) *ihmeillä* 'imedel', Kol. *hääwaatteista* 'pulmariietest' jt. Edelamurdeist tuntud kontraheerunud noomenite siirdumist teise deklinatsioonitüüpi esineb harva: Fin. *riettoist lauloist* 'roppudest laulu-

dest'; ebaselge on Agr. *päcappalista* 'peatükki-dest', mille sg. nom. on *-kappal* (?) või *-kappale*. e < ei harva; Flor. *sywist opin Cappalesta* 'sügavatest õppetükkidest'.

P r a e g u n e k i r j a k e e l viljeleb diftongilist mitmuse tüve: *rakkailla* 'armsattel', *vaatteissa* 'riietes' jne. *is*-lõpulistel sõnadel esineb ka reeglipärase \bar{i} -tüvi: *kauniilla* ~ *kauneilla* 'ilusatel'. *h*-liste vormide tarvitamine piirdub luulekeelelega; *is*-lõpulistel võimalik nii *ihi*- kui *ehi*-tüvi (*kaunihilla* ~ *kaunehilla* 'ilusatel').

Genitiiv.

1. Mitmusetüveline lähtetüüp **paisey iden*, **mättähi iden*, **kallihi iden* on põhjaks kontraheerunud murdevormidele: a. *-je(n)* (< *-den*), mille ees diftong või \bar{i} (*-is*-lõpulistel sõnadel): sL *lähteije(n)* 'allikate' jt.; - (*ai* > *ae*): sL *vieraaje* 'võõraste'; - (*i* - > \bar{i}) sPv *rukkijen* 'rukiste'. - Edelamurdeis *j* < *i*: *lähtejen* 'allikate'; võimalik ka kontaminatsiooniseletus: *varkkan* + *-jen* = *varkkajen* 'varaste'. - b. *-ijjen* (< *-iden*): sPv *vennejjen* 'paatide'; - c. *-len* (< *-den*): hK *vätteilen* 'riiete' jt.; - d. *-ren* (< *-den*): hL *ko-neiren* 'masinate' jt.

2. Mitmusetüvelised on ka *h*-lised genitiivid: a. *-ie(n)*, *-i^je(n)* (< *-iden*): hK *venehien* 'paatide' jt., pL *lampahi^je(n)* lammaste'; - b. \bar{i} -*(n)* (< *-ien*): vI *huonehⁱ* 'tubade' jt.

3. a. Kontraheerunud lõpuga *ain-*, *äin-*, *ein-*, *in*-genitiivid on idamurdeis kujunenud tüübi *jalkoin* 'jalgade' mõjul: sL *lampain* (< / **lampahi iden*) 'lammaste', sav *rukkiin* 'rukiste'. Seevastu edelamurrete vastavad vormid (nagu ka e murd. *hamBaDe*) võib vähemalt teoreetiliselt tule-

tada ainsusetüvelisest lähtetüübist: *hampain* (< *hampain* < *hampaen* << *hampahaen* < **hampahaδen*) 'hammaste' (vaheaste *hampaen* on esindatud vanas kirjakeeles: Sor. *hambaen*). -b. -*an* (< *ain*), -*en* (< -*ein*) edelamurdeis: *rakkan* (= sg. gen.) 'armaste', *terven* (= sg. gen.) 'tervete'; -c. -*hain* sisekaolise ainsusetüvelise genitiivina: To *varphain* (< **varpahaδen*) 'varvaste'.

4. Konsonanttüvelised genitiivid on põhiliselt omased läänemurretele: a. -*ste(n)* tüübis **mättāsten*: smE *seeväste* 'teivaste' jt.; -muutuse -*eh* > -*es* tõttu kuulub murdeti siia rühma ka algselt *h*-lõpulisi sõnu: pL *venesten* 'paatide' jt.; -b. -*tte(n)* häälikuseaduslik **ek*-lõpulistest sõnades, analoogiline **eh*-lõpulistest (edelamurdeis ja Kagu-Häme murdeis ka *ht* > *tt* võimalik): pL *saretten* 'vihmade', Ke *venetten* 'paatide' jt.; -c. dift. + -*tte(n)* tüüpide ?*paiseiden* või *paisein* + *paisten* kontaminatsioonina): smE *äkkeitten* 'äketete', hL *ruumeitten* 'laipade' jt.; -tüves anal. *oi*-diftong *a*-tüvede mõjul smE *juurikkoitten* 'juurikate'; - (*i*-*i* > *ī*): hP *tūrīitten* 'kalliste'; - (*ai* > *ā*) hL *vierāitten* 'võõraste'; - (*ai* > *a*, *ei* > *e*, *ī* > *i*, *oi* > *o*) smE *rikkatten* 'rikaste' jne.; *h*-tüvedes: pL *vierahitten* 'võõraste'; metateesijuhud põhjamurdeis; Ke *lamphaitten* 'lammaste' jt.; samuti To *puhheitten* (< *puhehitten*) 'kõnede', mis tuleb hoida lahus geminatsioonist *h* > *hh*.

5 a. *ten*-lõpulisi kontaminatsioonid *h*-tüvedes: hK *rastahīiten* 'rästaste'; -dift. + -*ten*: sEv *perheiten* 'perede'; -*a* (< *ain*), *e* (< *ein*), *i* (< *īn*) + -*te*, smE *sāppate* 'saabaste' jne.; -b. -*ttein* (-*tten* + -*ein*): smE *huanettein* 'tubade', -*-tein* (-*ten* + -*ein*): smE *vierastein* 'võõraste'; -c. -*he(n)* (pärit illatiivist): vI *mät-täihe* 'mätaste' jt.; - (*i*-*i* > *i*) sIv *kallīhen* 'kalliste'; - (*ei* > *eē*) sIv *terveēhen* 'tervete';

(ai > ae) sIv *lampaehen* 'lammaste'; - (ai > oai > oa) sLv *hampoahen* 'hammaste'; - d. -hin (pärit illatiivist): (ei > ē): sLv *lähteehin* 'allikate'.

6. -nen (< *-nden) pärit tüübist *nonden, *onnettoinden: Natta *asukkainen* 'elanik'.

7. si-mitmus: smE *ammeste(n)* 'vannide'.

8. -ttien-lõpp on pärit tüübist *harmättien* 'hallide', kus *tti* esineb läbi kogu paradigma: pL *vierahittien* 'võõraste'.

V a n a s k i r j a k e e l e s domineerib konsonanttüveline genitiiv. I a. -sten s-lõpulistest sõnades: Agr. *hardasten* 'harraste' jt., - -ain + -sten kontaminatsioonina: Ups. ev *iudaisten* 'juudaste' jt.; - b. -hten = peamiselt Agricolal, Juusteni ja Ljungol: Agr. *Walechten* 'valede' jt.; juhuslikult Agr. *haurachten* (pro *haurasten*) 'habraste'; trükiveana Agr. *Ihmeeten* (pro *Ihmecten*) 'imede'; - c. -tten (< -kten ja juba Agricolast alates ka < -hten): Agr. *Ihmetten* 'imede' jt.; - d. -ten (faktilisena või ? = -tten): Sor. *tarweten* 'tarvete' jt. (vrd. smE -te: *sattete* 'vihmade').

2. Ainsusetüveline genitiivitüüp **hampahaδen*, **imeheδen* (tekkinud paiguti varakult **jalkaδen*-, **nimeδen*-esinemuse analoogial) on tõenäoliselt põhjaks järgmistele vana kirjakeele vormidele: a. -δen: Agr. *ihmedhen* 'imede', *kuningadhen* 'kuningate'; - b. -aen (< -aδen): Sor. *hambaen* (< *hampahaen* < *hampahaδen*); - c. > -ain; -ein: Agr. *hambain* 'hammaste', Sor. *waattein cansa* 'riietega' jt.; - h-tüvedes: Agr. *murehein* 'murede'; - In (-is-lõpulistest sõnades): Agr. *callijn* 'kalliste'; paralleelvormina *callein*, mille lõpp -ein on tekkinud kahesilbiliste i-tüvede mõjul (vahelüliks muud mitmuse käänded: *kalleista* 'kallistest' - *risteistä* 'ristidest' jne.); - d. -an (< -ain) atributiivselt kasutatud juhtudel: Agr. *minun Armahan Tytteritten* 'minu armaste tütarde'. - Soome vana kirjakeele nagu murretegi kontraheerunud noomenite puhul on oletatud lähtetüübiks ainult mitmusetüvelist genitiivi (M. Rapola: *ham-*

bain < **hampahiden*, *Wōtein* < **vōteyiden*), mis on jäänud aga ligemalt motiveerimata.

3. Kontaminatsioonivorme: a. dift. + -tten: Hem. *tarpeitten* 'tarvete' jt. Alates E.N. Setäläst peetakse tüüpi *paissetten* 'paisete' vormide *paiseiden* + *paissetten* kontaminatsiooniks, mis pole aga ustav, sest vanas kirjakeeles ja edelamurdeis on selle algelementideks (**paiseyeden* >)

paisein + *paissetten*. - b. -ten (? = -tten) harva: Agr. *Lambaiten* 'lammaste', mille tõenäoliselt kajastub edelamurrete tüüpi *sāppate* 'saabaste' varasem arenguaste *sāppaiten*; - c. -ain, -ein + -den ainult neljasilbilistes tüvedes: Agr. *kuningaidhen* 'kuningate', *Perkeleiden* 'kuradite', mis on põhiliselt samasugused kahe käändelõpu kontaminatsioonid kui Agr. *pacanaiden* 'paganate', *eleueitten* 'elavate' jm.; - d. -ttein (-tten + -ein): Sor. *murhettein* 'murede' (vrd. smE *huanettein* 'tubade'); - e. -aittein (-ain + -ttein): Fin. *Kuningaittein* 'kuningate'; - f. -stein (-sten + -ein): Fin. *sairastein* 'haigete'.

P r a e g u n e k i r j a k e e l kasutab peamiselt mitmusetüvelisi vorme, kusjuures soositum on *den*-lõpuline genitiiv: *hampaiden* 'hammaste' 71,5 % - *hampaitten* 25,5 % - *hammasten* 3,0 %; *tieteiden* 'teaduste' 82 % - *tieteitten* 18,0 %. Konsonanttüvelise genitiivi *tiedetten* tarvitamine piirdub kõnekäändude ja liitsõnadega, näit. *lakitiedetten kandidaatti* 'õigusteaduste kandidaat'. Luulekeele *h*-lised vormid on kas *ien*- või murdepäraselt *itten*-lõpulisel: *kallihien*

kallehien - *kallihitten* ~ *kallehitten* 'kalliste'.

Luulekeel kasutab harva ka ainsusetüvelist genitiivi: *armahain* (< **armahaiden*) 'armaste'.

Partitiiv.

1. -*t(a)*-, -*t(ä)*-lõpp on ootuspärane kolmesilbilistes, analoogiline neljasilbilistes tüvedes: a. (sekundaarne dift. =) pP *viaraita* 'võõraid', 4-silbil. pK *viikatteita* 'vikateid' jt.; - b. (*i-i* > \bar{i}) sPv *naorīta* 'naereid'; - c. (*ei* > *eē*, *ai* > *ae*) sP *huoneēta* 'tube', pK *saeraeta* 'haiged' jt.; - d. (*ei* > \bar{e}) pL *pärētä* 'laaste'

jt.; - e. (*ai* > *oai* > *oa*) sLv *hampoat'a* 'hambaid'; - f. (*äi* > *ä*, *ei* > *e*) smE *seippät* 'teibaid', 4-silbil. *roiklet* 'volaskeid'; - g. (*oi*, *oe*, *o* siirdumise tõttu teise deklinatsioonitüüpi) sIv *orioita* (pro *orīta*) 'täkke', 4-silbil. smE *juurikkoit* 'juurikaid', sP *kauppijoeta* 'kaupmehi, smE *kuninkkot* 'kuningaid'; - h. *h*-line mitmuse tüvi: Ke *varkahita* 'vargaid'; - i. metateesijuhte põhjamurdeis: pK *To porshaita* ~ *porssaita* (*ss* < *hs*) 'põrsaid'; - (*ihi* > *hī*) pL *rukhitā* 'rukkeid'; - (*ehi* >> *hē*) pL *venhētā* 'paate'; - (*e* ebareeglipärane) pL *huanheta* 'tuba'.

2. Dentaalita käändelõpp on ootuspärane neljasilbilistes, analoogiline kolmesilbilistes tüvedes: a. *-ia*, *-iä* sageli *h*-vormides: pL *rukihia* 'rukkeid' jt.; 4-silbil. satY *perkelehiä* 'kuraideid'; - sisekaojuhte põhjamurdeis; To *vāthia* 'riideid' jt.; - b. *-ija*, *-ijä* (siirdehäälikuna *j* või ^{*j*}): pK *varkahi(j)a* 'vargaid', pL *tervehi^jä* 'terveid'; - metateesijuhte: pK *varkhaja* 'vargaid', Ke *puheja* (< *puhehi-*) 'kõnesid' jt.; - c. lõpukao tõttu: *-ei* (< *-eja*), *-ai* (< *-aja*): 4-silbil. smE *vikattei* 'vikateid', hL *kauppijai* 'kaupmehi' jt.; - *ī* (*is*-lõpulistes sõnades): hL *valmii* 'valmeid'; - *e* (< *ei*): smE *tyyre* 'kalteid'; - d. - *ī* (< *-ia*, *-iä*) *h*-listes vormides: hK *hampahī* 'hambaid' jt.; - e. *-i* (< *ī*): smAL *lampahi* 'lambaid'; - f. *i* siirdumise tõttu teise deklinatsioonitüüpi: smE *puhti* 'puhtaid', *seippi* 'teibaid'.

3. *si*-mitmus: smE *kärmessi* 'usse'. Reeglipärane *kärme* (< *kärmei*) langeb kokku ains. genitiiviga.

V a n a s k i r j a k e e l e s domineerib nii kolme- kui neljasilbiliste sõnade puhul *t(a)*-, *t(ä)*-lõpuline partitiiv. Vanimad kirjaniidud soosivad *h*-lisi vorme: Agr. *Lambahita* 'lambaid', Kol. *Rukihita* 'rukkeid' jt. Kontraheerunud tüvega vorme esineb Agricola last alates: *Jhmeit* 'imesid', 4-silbil. *Loondocappaleita* 'olevusi' jt. Küllaltki sagedane on *is*-lõpuliste sõnade *ī*-

line esinemus: Westh *caunit* 'kauneid' jt. *oi*-line tüüp on esindatud: 4-silbil. Raum. *kuningoita* 'kuningaid'. Dentaalita partitiive on neljasilbilistest sõnadest viljelnud Agricola: -*eja*: *odhac-keija* 'ohakaid'; - -*ei*: *cappalei* 'tükke'; - -*hī*: *laupiahi* 'õndsaid'. Kolmesilbilistest sõnadest on ebareeglipärased, kontraheerunud käändelõpuga vormid haruldased: Hem. *puhei* 'kõnesid', *Caunei* 'ilusaid'.

P r a e g u n e k i r j a k e e l viljeleb nii kolme- kui neljasilbilistest tüvedest *ta-*, *tä*-lõpulisilisi vorme: *kalliita* ~ *kalleita* 'kal-leid', *kuninkaita* 'kuningaid'. Luulekeeles ja rahvapärastes kõnekäändudes esineb ka *h*-line tüüp *vieraahia* 'võõraid'. *kyynel* 'pisar' tüüpi sega-paradigmas on *ei*-line tüvi soositum: *kyyneleitä* 65,4 % - *kyyneliä* 34,5 %.

Illatiiv.

**eh*- ja *s*-lõpulistest sõnadest ootaks *s*-illatiive (lähtetüüp **taivahisen*), **ek*-lõpulistest sõnadest *h*-vorme (lähtetüüp **paiseyihen*). Üldistuste tõttu esineb murdeis sõnatüübist olenemata kas *h*- või *s*-illatiiv, mitte aga mõlemad korraga nagu kirjakeeles.

1. *h*-lised illatiivid (häälükuseaduslikud vaid **ek*-lõpulistest sõnades): a. -*hen*: sekund. dift. = sIv *kutteihen* 'kudedesse' jt.; - (*ihi* > \bar{i}) sIv *kallīhen* 'kallistesse' jt.; - (*ei* > *eē*, *ai* > *ae*): sIv *terveēhen* 'tervetesse', *vieraehen* 'võõrastesse'; - b. -*hin* (< -*hen*): sekund. dift. = või pärit teisest deklinatsioonitüübist: smE *kutteihin* 'kudedesse' jt.; 4-silbil. smE *kuninkoihin* 'kuningatesse'; - (*ihi* > \bar{i}) sP *ruumihiha* 'nende kehadesse'; - (*ei* > *eē*, *ai* > *ae*) sIv *terveēhin* 'tervetesse', *vieraehin* 'võõrastesse'; - (*ei* > \bar{e}) pL *sitēhin* 'sidemetesse' jt.; - (*ai* > *oai* > *oa*) sLv *hampoahi* 'hammastesse'; - (*ei* > *e*, *oi* > *o*) 4-silbil. smE *kekālehin* 'tukkidesse', *sormikkohin* 'sõrmikutesse'; - c. -*h* (< -*hen*): sav *pärreih* 'laastudesse'; -d. -*hī*(n) (\bar{i} n + -*hin*):

sekund. dift. = satA *petkeleihī(n)* 'uhmrinuiadesse'; - (*ei* > *ē*) sLv *lähteehii* 'allikatesse'; - (*ai* >> *oa*) sLv *hampoahii* 'hammastesse'.

2. Kontraheerunud käändelõpuga illatiivid esinevad vähestes murretēs: a. *-hī* *h*-listes vormides: sav *valjahii* 'valjastesse' jt.; b. *-ein*, *-ain*, *-oi*: smE *ahnein* 'ahnetesse', *sovelioi* 'sündsatesse'; - c. *a* (< *ain*) atribuutides: smE *rakka lapsihe* 'armastesse lastesse'.

3. *s*-illatiivid (häälikuseaduslikud vaid *s*- ja *h*-lõpulistēs sõnades): a. *-sse* edela- ja kagumurdeis: smE *terveisse* 'tervetesse', vI *lähteisse* 'allikatesse'; - *h*-vormides: vI *rikkahisse* 'rikastesse'; - b. *-sin*: hE *lähteisin* 'allikatesse'; - c. *-sihin*: (hiline dift. =) satY *huoneisihin* 'tubadesse'; - (*ei* > *ē*, *ai* > *ā*) 4-silbil. pL *kuninkaasihin* 'kuningatesse' jne.; - *h*-vormides: pL *venehisihin* 'paatidesse'; - metateesijuhud: Ke *vierhaishin* 'võõrastesse'; pL *venehis^hi(n)* 'paatidesse'; - pärapõhjamurdeis metateetiline *-ssin* (< *shin* < *-sihin*), mis etümoloogiliselt tuleb hoida lahus edelamurrete käändelõpust *-ssin* (< *-sīn* < *-sihin*): Ke *vierhaissin* 'võõrastesse', To *puhheissin* 'kõnedesse' (metatees nii tüves kui käändelõpus: *puhehisihin*): - d. *-sī(n)* (< *-sihin*) paljudes lääne- ja idamurdeis: sekund. dift. = hS *sāppaisī(n)* 'saabastesse' jt., sPv *puhheisīn* 'kõnedesse', mille gemineerunud *hh* tuleb eristada pärapõhjamurrete metateetilisest *hh*-st; (*ihi* > *ī*) hS *nauriisiin* 'naeristesse'; - (*ai* > *ae*) sIv *vieraesiin* 'võõrastesse' - *h*-vormides: hK *venehisī* 'paatidesse'; - e. *-ssi(n)* (< *-sīn* < *-sihin*): smE *sittessi* 'sidemetesse'; - f. *-s* (*-sen*): smE *seippäis* 'teivastesse'; - (*oi*, *i* pärit teistest deklinatsioonitüüpidest) smE 4-silbil. *kuninkkois* 'kuningatesse'; *seippis* 'teivastesse'; - g. *-sa*, *-sä* - possessiivsufiksi ees: smE *vätteisas* 'sinu riietesse'; - (*i* pärit *ä*-tüvede mitmusest) smE *seippisän* 'oma teivastesse'.

V a n a s k i r j a k e e l e s on rikalikult jälgi *se(n)*-lõpu liitumisest *eh*- ja *s*-

lõpuliste sõnade mitmuse tüvele: Agr. *murehisens* 'oma muredesse', Westh *cahleise* 'ahelatesse' jt. -sse: Westh *tarpeisze* 'tarvetesse'. Esindatud on ka *sen*-lõpust kujunenud -*sin*, -*sihin*, -*sīn* ja -*s*. -*sin*: Agr. *caunisin* 'ilusatesse', Sal. *rāystāhi-sin* 'räästastesse' jt.; - *sihin*: Kol. *huoneisihin* 'tubadesse'; - -*sīn*: Agr. *tarpesijn* 'tarvetesse', Sal. *Cahlehisijn* 'ahelatesse'; -*s* (harva): Westh *mureheis* 'muredesse'.

h-illatiivid on ootuspärased **ek*-lõpulistes sõnades: Agr. *waattehins* (< **vätteyhinsak*) 'tema riietesse' jt. *h*-lise käändelõpu üldistumist *h*- ja *s*-lõpulistesse sõnadesse esineb harva, käändelõppudeks -*hin* ja -*hīn*: Raum. *Rattaihins* 'oma vankritesse', Fors. *aineihijn* 'ainetesse'

Kontraheerunud käändelõpuga illatiive esineb *Agricolast* alates; üldisemad on nad neljasilbilistes sõnades, kus käändelõpu *h* kadu rõhutu silbi järel on toimunud varem kui kolmesilbilistes sõnades: Agr. *Rattains* 'oma vankritesse', teise deklinatsioonitüüpi siirdununa *Ruchtinoin* 'vürs-tidesse', Raum. *wanhurskoin* 'vagadesse' jt.

P r a e g u n e k i r j a k e e l kasutab võrdõiguslikult *siin*- ja *hin*-lõpulisi illatiive, kusjuures *siin*-lõpu tarvitamine on pidevalt lisandunud, olles kõikides kolmesilbilistes sõnatüüpides kindlas ülekaalus: *kauniisiin* 'ilusatesse' 96 % - *kauniihin* 4 %, *tuotteisiin* 'toodetesse' 89 % - *tuotteihin* 11 %.; keskmine 84-16 *siin*-lõpu kasuks. Neljasilbilistestki sõnadest on *siin*-lõpuga vormid ülekaalus (keskmine 57-43), kuid sõnatüüpidest *oppilas* 'õpilane' ja *kappale* 'tükk' on *hin*-lõpuline partitiiv isegi soositum: *oppilaisiin* 45 % - *oppilaihin* 55 %, *kappaleisiin* 44 % - *kappaleihin* 56 %. Arengu üldine suund on *siin*-lõpu kasuks mitte ainult üksi *e*-tüvelistes sõnades, vaid ka **eša*-, **ešä*-lõpulistes adjektiivides ning *o*- ja *u*-tüvede kontraheerunud noome-neis.

**še*-, **šē*-tüved

Siia rühma kuuluvad: aktiivi mineviku kesk-sõnad (*sānut* : **sānušēn*), *us*-, *ūs*-lõpulised oma-

dust näitavad sõnad (**hüvüs* : **hüvüßen*), *ut-*, *üt-* lõpulised sõnad (*kätküt* : **kätküßen*) jm. Mitmuse tüves ootaks muutust $\delta i > si$, mida soome murdeis teatud sõnatüüpidest vähesel määral esinebki. Hoopis tavalisem on mitmuse vormide moodustamine praegusest ainsuse tüvest, milles $\delta > \emptyset$, δ kohal siirdehäälik *v* jne. Arvuliselt ülekaalus on kolmesilbilised noomenid, millede deklinatsioon on enamikul juhtudel omane ka algselt neljasilbilistele sõnadele.

1. *si* (< δi): pL *kuollusilla* 'surnutel' 4-silbil. *oppinusina* 'õppinutena', sIv *koirusis-sän* 'oma koerustükkides' jt.

2 a. *v* (siirdehäälikuna δ kohal): hK *hulluvissä* 'oma hullustustes', *neittüvil* 'neitsitel' jt.; - \bar{I} asepikeenduse tõttu: aUr *lühüvüst* 'lühikestest'; - b. *h* (siirdehäälikuna δ kohal) pL *sännehista* 'saanutest' jt.; - metateesivorm Naav *kuolheina* 'surnutena'; - \bar{I} asendipikeenduse tõttu: smAL *kevähiiis* 'kevadetes'.

3 a. $\delta > \emptyset$, deklinatsiooni põhjaks ainsuse \bar{e} -line (< *u-e* < *u^he*) tüvi: smE *homettunneis* 'hallitanutes' jt.; - *e^h* (< *ei*): sIv *süöneelle* 'söönutele'; - b. muud juhud: *üi* (: sg. *ü*): sIv *kätküissä* 'hällides'; - *äi*, *äe* sP *keväinä* 'kevadetel', sIv *kev^väenä* 'kevadetel'; - *ü* (< *üi*): sLv *lyhhyys's'ä* 'lühikestes'. - c. *ui* (: sg. *u* < \bar{u} < *u-e*): 4-silbil. smE *juapunuil* 'joobnutel'; - d. *i* (: sg. *e*) siirdumise tõttu teise deklinatsiooni-tüüpi: smE *homettunnis* 'hallitanutes', hP *kevinä* (: sg. *kevä-*) 'kevadetel'.

V a n a s k i r j a k e e l e s on tavaliselt põhjaks ainsuse tüvi, milles $\delta =$ või $\delta > \emptyset$.

1. Reeglipärase *si*-tüvi on juhuslik: Agr. *lyhysille* 'lühikestel'.

2. *u^hi* (: ainsuses ootuspärasem *u^he*): Agr. *coolludhista* (: sg. *coludhesta*) 'surnuist'. $\delta =$ reeglipärase vaid kaasrõhulise silbi järel: Agr. sg. *corkeudhesta* (: pl. *corkeudhista* 'kõrgus-

test'. Omadust näitavates sõnades domineerib (nagu murdeiski) analoogiline *ksi*-tüvi (*corkeuxisa* 'kõrgustes'), mille *ks* praegusest kirjakeele uususest erinedes esineb vanemal kirjanikel sageli ka ainsuses (Agr. *corckiuuxes* 'kõrguses', Westh *ychteyxes* 'ühenduses' jt.).

3. *h* (siirdehäälikuna δ kohal): *ehi*: Agr. *coollehist* 'surnuist'; - *uhi*: Westh *cuoluhista* 'surnuist'.

4. Üldisimaks esinemuseks on $\delta > \emptyset$, mis rõhutu silbi järel on häälikuseaduslik: *a*, *ui*, *üi* (< *uõi*, *üõi* või < *uhi*, *ühi*): Hem. *cuoluist* 'surnuist' jt.; harva omadusnimedest, näit. Koll. *wärytä* 'ülekohtuteta'. - *b*, *ei* esineb XVI sajandil harva: Agr. *colleista* 'surnuist'.

5. *uihi* juhusliku kontaminatsioonivormina: Westh *coluihista* (*coluhista* + *coluista*) 'surnuist'.

Praeguses kirjakeeles on deklinatsiooni põhjaks kõikides sõnatüüpides (välja arvatud ainult omadust näitavates sõnades) ainsuse tüvi. Aktiivi mineviku kesksõnades esineb suhe \bar{e} : *ei*, näit. *tulleessa*: *tulleissa* 'tulnutes'; *ut-*, *üt-* lõpulistel sõnadel - *u_te*, *ü_te*: *ui*, *üi*, näit. *kätkyessä*; *kätkyissä* 'hällides'. Nendega liitub lähedalt sõna *kevät* 'kevad' diftongiline mitmuse tüvi *keväi-*. Erandiks on siin *neitsyt* 'neitsi' käänamine, mille tüved sg. *neitsee-*: pl. *neitsei-* on päritud vanast kirjakeelest (kuhu need omakorda on saadud edelamurdeist). Omadust näitavates sõnades on mitmusevormid analoogilise *ksi*-tüvega, näit. sõnast *hyvyys* 'headus': sg. *hyvyde-*: pl. *hyvyksi-* [pro **hüvü(ü)si-*]. Luulekeeles on võimalik *h* poeticum: *tullehi-*, *kätkyhi-*, *kevähi-*.

Genitiiv.

1 *a*. Konsonanttüveline lähtetüüp **sänutten* on põhjaks murdevormides pl *oppinutten* 'õppinute, haritute' jt. - *b*. *-netten*, milles *e* pro *u*: smE *homettunette(n)* 'hallitanute' (*e* on üldistunud *u* asemele kõikides käänetes, isegi ainsuse nominatiivis).

2. *tten*-lõpuga kontaminatsioonid: *a*. *-eitten*: vL *kuolleitten* 'surnute' (? pärit kirjakeelest);

- b. -üitten: smE käsikärrüitten kans 'käsikäru-dega'.

3. Mitmusetüveline lähtetüüp **sānušišgn* > **sānusišgn* on vahetult põhjaks harvaesinevatele si-listele genitiividele: pL *oppinusien* 'õppinute'; - *īn* (< -ien): sav *tervüüsiin* 'terviste'.

4. Mitmusetüvelist genitiivi esindavad järgmised, praegusel ainsuse tüvel põhinevad deklinatsioonitüübid: a. -*je(n)*: smE *homettunuje(n)* ~ *homettunejēn* 'hallitanute'; - sL *oppineijen* 'õppinute'; - b. -*jen*: pL *kätküvijen* 'hällide' jt.; - c. -*jjen*: sPv *kuolleijje(n)* 'surnute'; - d. -*he(n)* (pärit illatiivist): sLv *ruostuneihe* 'roostetanute'; - sIv *lyh(h)yihen* 'lühikeste'; - (äi > äe) sIv *ke^vväehen* 'kevadete'; - (üi > ü) sLv *lyhhyhen* 'lühikeste'; - e. -*išen* > *ien*, *īn*: tüve š kohal siirdehäälik h: pL *oppinehien* 'õppinute', smAL *kevähiin* 'kevadete' jt.; - tüve š kohal v: sP *lühüviin* 'lühikeste' jt.; - tüves š > Ø: aür *keväiin* 'kevadete'; - harva š i > si (analoogiliselt pikenenud tüvevokaaliga): sIv *hyvyy-siin* 'headuste' (pro *hüvüsīn*).

5. Kontraheerunud lõpuga *ein-*, *ain-*genitiivid on idamurdeis mitmusetüvelised: sLäv *männein* 'läinute', sav *kevväin* 'kevadete'. Seevastu läänemurrete tüüp: *kuollein* 'surnute' on tõenäoliselt kujunenud piiratud kasutusala ainsusetüvelisest analoogiavormist **kōlnušešen*, mis on paralleeliks eespool käsitatud arengule smE *hampain* < **hampahašen*.

V a n a k i r j a k e e l : 1 a. Konsonanttüvelised genitiivid on esindatud kõikidest sõnatüüpidest: Agr. *Coollutten* 'surnute' jt.; - Mart. *pühytten* 'pühaduste' jt.; - Koll. *Neihdhytten* 'neitsite'; - b. -*ten* (ilmselt ortograafilisena, =*tten*): Elim. *Colluten* 'surnute' jt.; - Agr. *hywuyten* 'headuste'.

2. Ainsusetüvelisele lähtevormile võivad taanduda: a. -*ušen*-lõpuga vormid: Agr. *coolluhten* 'surnute', mille *u* hääldus arvatavasti veel

pikalt (kuollūsen < *kuollu-ēsen << *kōlnuēēsen);
b. -ein-lõpuga vormid: Hem caatunein 'langenute';
neidzein 'neitsite' jt.

3. Ebakindlaks mitmusetüveliseks genitiiviks on Agricolal harva esinev tüüp *colleiden* ~ *Colleiden* 'surnute', mille võib seletada ka ainsusetüveliste vormide kontaminatsiooniks (*coollein* + *coolluden*). Põhiliselt samasugune kontaminatsioon ega mitte mitmusetüveline genitiiv esineb ka *ks*-tüvelises omadust näitavas sõnas Westh *rijckvxeidenj* 'minu rikkuste'.

4. Ebareeglipäraseid genitiivivorme: a. -uitten (mitmuse tüvi -ui- + -tten): Hem. *Cuolluitten* 'surnute' jt.; -üetten (ains. tüvi -üe- + -tten): Koll. *nähnyetten* 'näinute'; -eitten (-ein + -tten): Hem. *oppeneitten* '(haritute), õppinute'; - b. (t = ?tt): -uitten: Agr. *coolluitten* 'surnute'; - -eitten: Westh *nuckuneiten* 'maganute'; - -eten: Westh *cuoleiten* 'surnute, milles kas trükiviga (pro *cuoleiten* = *kuolleitten*) või 1) -eten (e < ei) nagu tüübis smE *sattete*, 2) -etten nagu tüübis smE *kuolletten*; - c. -hten (pro -tten) paralleelvormide *tarvehten* ~ *tarvetten* mõjul: Koll. *syndynehten* 'sündinute' jt.; - d. -ttein-lõpuliselt kontaminatsioon: Mart. *oikeuttein* 'õiguste' jt.; - Goth. *culkenuettein* (ains. tüvi -ue- + -tten + -ein) 'kulgenute'.

P r a e g u s e s k i r j a k e e l e s on konsonanttüvelisel genitiivil arhailine varjund: *neitsyten* 'neitsite', *kuollutten* 'surnute', *pahutten* 'halbuste'. Mitmusetüvelistest vormidest (õigemini: -ein + -den, -tten-kontaminatsioonidest) on soositum *den*-lõpuline vorm: *oppineiden* 'õppinute' 82 % - *oppineitten* 18 %. Luulekeeles esinevatel *h*-vormidel kasutatakse nii *ien*- kui ka murdepäraselt *itten*-lõppu: *tullehien* ~ *tullehitten* 'tulnute'. **δe*-, **δe*-tüvede deklinatsioonis puudub üldiselt vahe kolme- ja neljasilbiliste sõnade genitiivivormide vahel; ainsaks erandiks luulekeeles *tten*-lõpu puudumine neljasilbilistel sõnadel (s.o. rõhuta silbi järel).

Partitiiv.

1. *t(a)*-, *t(ä)*-lõpp on ootuspärane kolme- ja viiesilbilistes, analoogiline neljasilbilistes

sõnades: reeglipärase mitmuse tüvega tüüpi **sānu-*sita murdeis ei esine: a. (ei, ui, üi, äi) sata *peljästüneitä* 'kohkunuid', sav *kevväitä* 'kevadeid' jt.; - b. (ei > eē, äi > äe) sIv *kuolleéta* 'surnuid', *kev^Väetä* 'kevadeid'; - c. (üi > ü) sLv *lyhhyttä* 'lühikesi'; - d. pärapõhjamurdeis sisekao ja metateesi kombinatsioonina: To 4-silbil. *süöpühnitä* (< *süöpühnitä* < *süöpühnehitä*) 'sööbiniuid'.

2. Dentaalita käändelõpp on ootuspärane neljasilbilistes, analoogiline kolme- ja viiesilbilistes tüvedes: a. -*ia-*, -*iä-*: tüves (δ*i* >) *si*̄=: pL *mennysiä* 'läinuid', 4-silbil. *oppinusia* 'õppinuid' jt.; - tüves δ kohal siirdehäälik v: hK *neittäviä* 'neitsisid'; - tüves δ kohal siirdehäälik h: 4-silbil. pL *oppinehia* 'õppinuid' jt.; - b. -*ija*, -*ijä* (siirdehäälikuna *j* või *J*): tüves δ kohal v: pL *neittäviJä* 'neitsisid' jt.; - v > ∅: sEv *lyhijä* (< *lühvijä* < *lühüvijä*) 'lühike-si'; - *h*-line metateesivorm: Ke *tulheja* (< *tullehia*) 'tulnuid'; - c. lõpukao tõttu: -*e(i)* (< -*eja*), -*ui* (< -*uja*), -*üi* (< -*üjä*), -*äi* (< -*äjä*): smE *homettunne(i)* 'hallitanuid', vI *keväi* 'kevadeid' jt.; - d. -*ī* (< -*ia*, -*iä*): tüves (δ*i* >) *si*̄=: sIv *hyvyysii* 'headusi' jt.; - tüves δ kohal v: vI *kätküvī* 'hälle' jt.; - tüves δ kohal h: hK *tullehī* 'tulnuid'; - e. -*i* (< -*ī*): smE *lühüvi* 'lühikesi'; - f. -*ī* siirdumise tõttu teise deklinatsioonitüüpi: smE *homettunni* 'hallitanuid', milles arengu -*nei* > *nne* tulemusel kadus vahe ainsuse ja mitmuse vormide vahelt.

V a n a s k i r j a k e e l e s esineb *t(a)-*, *t(ä)*-lõpp järjekindlalt kolmesilbilistel sõnadel, kuid üldistumist neljasilbistesegi sõnadesse on kontraheerunud tüve puhul märgata: *h*-vormides *uhi-*, *ehi-*tüvi: Agr. *cuoluhita* ~ *coolehita* 'surnuid' jt.; - kontraheerunud vormides *ui-*, *ei-*tüvi: Westh *colwita* 'surnuid', Koll *nähneita* 'näinuid' jt., 4-silbil. Mart. *palanuit* 'põlenuid' jt. - Dentaalita partitiiv tuleb ootuspäraselt esile ainult algselt neljasilbilistes sõnades: *si*-tüvi: Agr. *terveysi* 'tervisi'; - *ui* + *si*-tüve kontaminatsioon: Westh *edesiuotunuisia*

'kadunuid (surnuid)' jt.; - *h*-vormina: Agr. *ede-sioutunehia* 'kadunuid' (surnuid)'; -*ksi*-tüvelised omadust näitavad sõnad: Agr. *caualuxia* 'kavalusi', Westh *sairauxij* 'haigusi'.

P r a e g u s e s k i r j a k e e l e s on kolme- ja neljasilbiliste sõnade käänamine ühtlustunud dentaallõpuga partitiivide kasuks aktiivi mineviku partitsiibi puhul: *tulleita* 'tulnuid', 4-silbil. *oppineita* 'õppinuid'. Seevastu omadust näitavate sõnade puhul esineb alati dentaalita käändelõpp: *hyvyyksiä* 'headusi', *ylpeyksiä* 'uhkusi' (*ks*-tüvi analoogiline). Dentaalita lõpp esineb silbiarvule vaatamata veel luulekeele *h*-vormides: *tullehia* 'tulnuid', 4-silbil. *oppinehia* 'õppinuid' (harva ka *v*-vorm sõnast *olut* 'õlu': *oluvia*).

Illatiiv.

Lähtetüüp **sānušihen*, **kätküşihen*, **hüvüşihen* eeldab *h*-lisi illatiivivorme; *s*-vormid on tekkinud **hē*-, **he*-tüvede analoogial. Kirjakeeles esinevad mõlemad, kuid murdeis kasutatakse embakumba.

1 a. -*hen*: sIv *oppineihen* 'õppinutesse' jt.; - (*äi* > *äe*) *ke^vväehen* 'kevadettesse'; - b. -*hi(n)*: tüves (*š*i >) *si*: pL *oppinusihin* 'õppinutesse'; - sisekaovorm: pL *oppinushin* 'õppinutesse'; - (pl. *ei* : sg. *ē*) vL *lukeneihi* 'lügenutesse', - (*äi* > *äe*) sIv *ke^vväehin* 'kevadettesse'; - (*üi* > *ü*): sLv *lyhyyhi* 'lühikestesse'; - c. -*hī(n)* (-*īn* + -*hin*): sLv *lyhyyhii* 'lühikestesse'.

2. *h* kao tõttu kontraheerunud käändelõpuga vormid: a. -*ī(n)*: *si*-tüvedes: sav *tervüüsi* (< **tervehüşihen*) 'tervistesse'; - tüves *š* kohal siirdehäälik v: sP *lyhyyviin* 'lühikestesse' jt.; - tüves *š* kohal siirdehäälik *h*: sEv *kevähii* 'kevadettesse'; - b. -*ui(n)*, -*ei(n)*: smE *homettunui(n)* *homettunnei(n)* 'hallitanutesse'.

3. *s*-illatiivid: a. -*sse*: tüves v: smAL *lühivisse* 'lühikestesse'; - tüves *h*: smAL *kevähisse*

'kevadetesse'; - b. -sī(n): sL oppineisii 'õppinutesse' jt.; - c. -s: smE homettunnuis ~ hometunneis 'hallitanutesse'.

Kirjakeeles on paralleelselt võimalik nii hin- kui siin-lõpp: tulleihin tulleisiin 'tulnutesse'. ut-, üt-lõpulistest sõnadest soositakse hin-vorme, näit. ohuihin 'õhukestesse' 85 % - ohuisiin 15 %, lyhyihin lühikestesse' 86 % - lyhyisiin 14 %. Luulekeeles on viljeldud veel sin- ja sihin-lõppu: kuollehisin 'surnutesse', oluisiin 'õlledesse'.

L ü h e n d i d

Agr. = Agricola, Car. = Carelius, Elim. = Elimaeus, Fin. = Finno, Flor. = Florinus, Fors. = Forseen, Goth. = Gothus, hE = Edela-Häme murre, Hem. = Hemminki, hK = Kagu-Häme murre, hL = Lõuna-Häme murre, hP = Põhja-Häme murre, hS = Kesk-Häme murre, Ke = Kemijõe murre, Koll. = Kollanus, Ljun. = Ljungo, Mart. = Martti, Naav = Naavuono, pK = Kesk-Pohjanmaa murre, pL = Lõuna-Pohjanmaa murre, Por = Porvoo, pP = Põhja-Pohjanmaa murre, Raj. = Rajalenius, Raum. = Raumannus, Sal. = Salamnius, sata = Ala-Satakunta murre, satY = Ylä-Satakunta murre, sav = Savako murre, sEV = Edela-Savo välisrühma murre, sIv = Ida-Savo välisrühma murre, SL = Lõuna-Savo murre, sLv = Lõuna-Savo välisrühma murre, sLäv = Lääne-Savo välisrühma murre, smAL = Alam-Luuga murre, smE = soome edelamurre, smM = Kesk-Skandinaavia metsasoostlaste murre, Sor. = Sorolainen, sP = Põhja-Savo murre, sPv = Põhja-Savo välisrühma murre, To = Torniojõe murre, TurS = Turu segamurre, TütS = Tütarsaare murre, Ups.ev. = Upsala evangeeliumi fragment, vI = Viiburi idamurre, vL = Viiburi läänemurre, Westh = Westhi tekst, äür = äürämõismurre.

Пауль А л в р е
(Тарту)

ФОРМЫ МНОЖЕСТВЕННОГО ЧИСЛА ОСНОВЫ НА -е В ФИНСКОМ ЯЗЫКЕ

Р е з ю м е

В большей части финских диалектов, а также в старом и современном литературном языке заимствованный еще из прибалтийско-финского языка-основы признак мн. числа *i* продолжает сохраняться (*sormi* : *sormi* 'палец', *tyttö* : *tyttö* 'дочь').

В основах на -е употребление *loi-*, *löi-*евого мн. числа распространяется в большей степени чем в основах на -а и -ä (*vehtilöissä* 'в ножах' и др.). В некоторых диалектах употребляются и формы мн. числа на -i с сильной ступенью чередования (напр., *olkilla* 'на соломе'), а также мн. число на -si- (напр., *lävezis* 'в дырках').

В стяженных именных основах нашли отражение различные пути развития основ на $^*-\delta e$, $^*\delta e$, в то время как в основах на $^*-he$, $^*-he$ и $^*-e\gamma e$, $^*-e\gamma e$ мы имеем дело довольно часто с закономерными падежными формами, в особенности в словах, оканчивающихся на -h и -s.

Весьма пеструю картину во мн. числе представляют падежные формы генитива, партитива и иллатива. Здесь устанавливается большое количество форм по аналогии, а также контаминации падежных форм, имеющих самые разнообразные окончания (напр. ген. на -ten, -tten, -tein, -ttein, -ttien, -hen, -hin и др.).